

KONST 1/01 PERSPEKTIV

DEN FARLIGA KONSTEN

Gatan blir galleri i Beijing

Text: Annika Öhrner

SOLEN SILAS GENOM KOLDISET OCH GER DEN SMALA GRÄNDEN, hutongen, en varm, vit inramning. De låga markbundna husen lämnar sikten fri mot himlen, där höga, tillsynes på måfå utplacerade höghus och skyskrapor skjuter upp. En dörr står öppen i muren, och vi blickar på någon av de kinesiska kringbyggda gårdarna runt vilka familj och släkt bor. I gränden råder ett stilla folkliv. Människorna vi möter är nyfikna och villiga att utbyta blickar och gester med västerländska främlingar. Med jämna mellanrum får vi gå åt sidan, någon gång för en bil, men oftare för de i Beijing så vanliga flakcyklarna lastade med varor.

För den besökande västerlänningen är Beijing en stad lätt att förtrollas av, men också en visuell attack. Exploatering sker i ett fruktansvärt tempo. Nya skyskrapor och kommersiella byggnader skjuter upp tätt intill den

äldre bebyggelsen till synes utan generalplan.

På ett par decennier har politiska affischer, plakat och de typiska, kinesiska väggtidningarna delvis trängts undan till förmån för reklam och kommersiella lockelser. Vad stadens nya visuella fält av kommersialism och globalisering innebär för dess egna invånare, är det förstås närmast omöjligt för en utanförstående att tränga in i. I dag tros Beijing ha mer än tolv miljoner invånare. För besökaren som betagen vandrar genom Beijing är det möjligt att för en stund tränga bort det faktum att detta är huvudstaden i en diktatur, där ett okänt hundratal människor dödades 1989 på Tiananmen, Himmelska fridens torg. För de konstnärer som verkar här är tvärtom detta en fundamental livsbetingelse.

Mao Zedongs berömda tal i Yanan 1942 betonade konstnärens plikt att tjäna arbetarna,▷

TILL VÄNSTER Zhan Wangs projekt kring ornamentala berg. Rostfritt stål.
OVAN *Dialogue*, Zhang Dali.

TILL HÖGER Modernt möter tradition.
Från Zhan Wangs projekt kring
ornamentala berg. Rostfritt stål.
NEDAN TILL HÖGER AK-47 av
Zhang Dali, 1998.
NEDAN Dagens Beijing växer
snabbt och liknar allt mer
vilken miljonstad som helst.
LÄNGST NED Cykeln och
hutongen, så typiskt för Beijing.

bönderna och soldaterna. Talet låg till grund för den starkt kontrollerande kulturpolitik som genom kulturrevolutionen och fram till Maos död 1976 präglade Kina. Även under Deng Xiaopings mer reformistiska ekonomiska styre var kulturpolitiken repressiv. I februari 1989 gav partiet ut *Centralkommitténs synpunkter till förhöjandet av konst och litteratur*. Texten är fylld av tvetydiga fraser av typen »Alla konstverk – det vill säga verk som inte är ideologiskt störande och är konstnärligt önskvärda med förmåga att ge människor konstnärliga upplevelser och nöje – är tillåtna så länge de inte motarbetar konstitutionen, landets lagar eller relevanta propäer från staten.« Dessa »synpunkter« slog dock fast att partiet ska ge riktlinjer i kulturella och konstnärliga frågor snarare än att lägga sig i varje enskild konstnärlig utsaga, vilket uppfattades som en öppning för yttrandefriheten.

Foto: Jacob Denker

1980-TALETS LIBERALISERING tog dock slut på Tiananmen. De närmaste tiden efter 3-4 juni 1989 fängslades konstnärer, författare, akademiker och liberala politiker. Många konstnärer och studenter flydde utomlands. Konstakademien, liksom flera andra akademiska institutioner, tvingades att flytta från sin traditionella och centrala plats inte långt från Den förbjudna staden, ut till Beijings utkanter. Akademiens huvudbyggnad står kvar ännu, igenbomrad och försedd med en skylt med det engelska ordet »closed«.

Den ekonomiska politiken och globaliseringen under 1990-talet fick dock till följd att det i dag finns ett visst utrymme att arbeta fritt även för konstnärer och författare. I Kina har en konceptuell konst utvecklats alltsedan gruppen Stars gjorde sina performances på slutet av sjuttioalet. Shanghai har blivit en viktig centralort för samtida konst, och här bärger en stor biennal som senast ägde rum hösten 2000. Men i Beijing finns endast tre gallerier med internationella nätverk.

Myndigheterna håller hela tiden ett vakan- de öga över aktiviteterna. Utställningar kan stängas plötsligt av de mest ovidkommande skäl, och i väst framgångsrika konstnärer får vänja sig vid myndigheternas »hövliga« men oannonserade besök i hemmet. I det mycket säregna spänningsfältet i Kina mellan repres- sion och ny frihet, mellan historiebearbetande och globalisering, kommer angelägen konst till. Ett säregnet måleri växer fram och framför allt en stark performancekonst, där kroppen står i centrum. I vår kommer man på Tensta konsthall i Stockholm visa ett av de mest intressanta exemplen, Ma Liuming.

Två konstnärer som arbetar direkt i stads- rummet i Beijing, som länge varit ett starkt reglerat visuellt fält där inga fria uttryck fått förekomma, är Zhan Wang och Zhang Dali.

Zhan Wangs förhållande till stadsförvand- lingen i Beijing är inte nostalgiskt, även om han ytligt sett arbetar i brytningsfältet mellan

©The Courtyard Gallery, Beijing

idealt medium att härbärgera nya drömmar i. Stenarna får hos Zhan Wang både ett andligt och reellt innehåll. Zhan Wang började efter hand intressera sig för stenarnas sammanhang. Så började han efterhand arbeta i den nya stadsexploateringen.

OM ZHAN WANGS ARBETE går i dialog med en kinesisk tradition och nya byggnader i Beijing, utför Zhang Dali hårda, råa attacker direkt i staden. Han examinerades på akademien i Beijing 1987 som målare och hade sedan framgång som abstrakt målare i tusch och bläck. Som så många konstnärer och intellektuella lämnade han landet efter händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Han bodde i Italien fram till 1995 då han återvände till Beijing. Det manshöga profilställda huvudet, sprayat på byggnader som är under nedrivning, har blivit hans kännemärke. Ofta åtföljdes de av hans signaturer, AK-47, och 18K. »AK-47 står för våld. Men inte bara för brott utan även för det moderna livets övergrepp genom reklam, TV och rivningar. 18K handlar förstås om guld och ekonomins överhöghet, hur det ekonomiska tänkandet äter sig in överallt. Och huvudet är dialog, viljan till samtal.«

Dialogerna, som Zhang Dali kallar huvudena, dök upp i en stad vars befolkning inte läste dem i en västtradition av illegal graffitikunst. Beijings fasader har inte varit tillgängliga för enskildas yttranden, utan istället varit platsen för statens propaganda. De melanholiska, repetitiva huvudena verkar i den kinesiska visuella kulturen i allmänhet och omvandlingarnas Beijing i synnerhet. Efter ett par år började den kinesiska pressen kom-

mentera dem, med en indignation över hur de förför människor, hur de genom sin placering framkallar destruktivitet. Detta var Zhang Dalis syfte, att få symbolen att leva vidare i det offentliga samtalet.

Det finns flera led efter det att sprayattacken är över. Han uppförde till exempel en performance vid Andra ringvägen i Beijing, då han hyrde in tio byggarbetare som bilade ut huvudet på några väggar som var på väg att rivas. Zhang Dali fotograferar också *Dialogerna*, och han gör även målningar och ljusboxar med dem som utgångspunkt. Kanske kan de ibland ses lite som en eftergift till marknadens behov av säljbara verk. Även Zhan Wang visar stenarna som objekt i galleriutställningar.

Zhang Dali har sagt: »Hur många går på konstgallerier? Till och med i en stor stad som Beijing är det en liten andel. Men vanliga människor ser min konst varje dag, och det får några av dem att börja tänka på vad det betyder att leva i en urban miljö. Det fungerar som ett utbyte av idéer med människor som bor i den här staden.«

nytt och gammalt, natur och kultur, original och kopia. Han har under de senaste åren uppehållit sig alltmer vid den nya arkitektur som skjuter upp i Beijing, en arkitektur som bygger på nostalgiska hybridformer av tradition och modernitet. De nybyggda skyskraporna ges ofta traditionella detaljer, som de typiskt kinesiska brutna tegeltaken eller små planteringar, fyllda med den kinesiska trädgårdens alla element till vilka hör »naturliga« stenblock.

En särskilt kritiserad byggnad är den planerade nya centralstationen, en stor bågformig monolit med en traditionell paviljong på toppen. Centralstationen är en av byggnaderna i ett av Zhan Wangs projekt, presenterat i *New Map of Beijing: Today and Tomorrow's Capital-Rockery Remodeling Plan* (1997). Det är en plan för hur han ska byta stenblocken i de traditionella trädgårdarna framför varje ny byggnad mot deras exakta kopior i rostfritt stål.

Zhan Wang började 1995 att arbeta med stora stenar, som han transformerade till skulpturer genom att hamra ut plåt på dem eller genom att gjuta av dem i rostfritt stål. Han kallade dem *Frestelser*, och såg enligt vad han själv säger i dem både det tomma, subjektlösa skalet och en reflexionsyta, som återspeglar betraktarens drömmar. Han var intresserad av materialets glittrande yta och dess illusoriska skepnad som gör den till ett

KÄLLOR

Geremie R. Barmé: *In the Red. On Contemporary Chinese Culture*, New York, 1999. Mathieu Borysevicz: »Zhang Dalis Conversation with Beijing«, *Zhang Dali, Demolition and Dialogue*, The Courtyard Gallery, 1999. Gunilla Grahn-Hinnfors: »Ifrågasättande konst i förändringens spår«, del 1-2, Göteborgsposten, 3 och 4 jan 1999. Lyn Stuart: »Dialogue: the Graffiti Art of 18K«, *Beijing Scene*, Vol 5 Issue 4, 1999. Wu Hong: Zhan Wang, www.chinese-art.com, 1999

WEBBTIPS www.chinese-art.com

©The Courtyard Gallery, Beijing